

ינואר 2015

שלום רב,

הנדון: בחירות בסימן צדק חברתי – הצעת חוק יסוד: זכויות חברתיות

אנו פונים אליכם בזאת בבקשה כי תטו אוזן לדרישת ציבור הרחב ולצרכיו ותשימו את הצדק החברתי בראש סדר היום הציבורי והפוליטי במערכת הבחירות וכן תתחייבו לעיגון הזכויות החברתיות והכלכליות בחוק יסוד זכויות חברתיות מיד לאחריה.

הזכויות החברתיות והכלכליות מהוות חלק ממערכת זכויות היסוד של האדם בישראל, אך טרם זכו להיכלל במפורש בחוקי היסוד של המדינה. זאת להבדיל מזכויות אזרחיות ופוליטיות שונות שנכללו בשני חוקי-יסוד שחוקקה הכנסת במרץ 1992, חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק-יסוד: חופש העיסוק.

תהליך עיגון הזכויות ראוי שיימשך, שכן מצב הדברים הקיים בו רק חלק מזכויות היסוד זכה לעיגון משפטי, אינו מאפשר לאזרחי המדינה להבטיח בצורה אפקטיבית את זכויותיהם בתחום החברתי. למעשה, זכויות אלה, שמעולם לא קיבלו את המעמד המשפטי המגיע להן, הן אלו שבעשורים האחרונים הופרו בצורה הבוטה ביותר, והפקרתן המתמשכת היא שהציתה את אש המחאה בקיץ 2011.

מה כולל חוק יסוד זכויות חברתיות?

חינוך, בריאות, דיור, תעסוקה, רווחה, בטחון סוציאלי ובטחון תזונתי אינם מותרות אלא זכויות יסוד המגיעות לכל אחד מאיתנו ללא אפליה. **הצעת חוק היסוד: זכויות חברתיות** שניסחה **האגודה לזכויות האזרח** מציעה להעניק לכל אחת מזכויות אלו עיגון חוקתי במונחים מעשיים.

להלן לינק להצ"ח: <http://www.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2011/08/ACRI-social-rights-bill.pdf>

כך, בין היתר, אנו מציעים לעגן את הזכויות הבאות:

הזכות לקיום בכבוד: "כל אדם זכאי לרמת חיים נאותה שתאפשר לו קיום בכבוד, לרבות הסיוע והשירותים הסוציאליים הנדרשים במקרה של אבטלה, מחלה, אי כושר לעבודה, אלמנות, זקנה או מחסור אחר".

הזכות לדיור: "כל אדם זכאי לדיור נאות, בר השגה ונגיש, להגנה מפני פינוי שרירותי, לחזקה מוגנת על מקום מגוריו ולנגישות לשירותים ותשתיות בקרבת מקום מגוריו; לכל אדם הזכות לבחור את מקום מגוריו כרצונו".

העיגון המפורט חשוב כדי שיהיה ברור לכל אדם ולכל רשות מהן הזכויות החברתיות המדויקות שמגיעות לכל אדם. **עיגון כזה יחייב את הממשלה לספק את הזכויות הבסיסיות של כולנו בתחום החברתי ויקשה עליה להתחמק מאחריות זו.**

כמה זה עולה לנו?

מובן כי לעיגון המפורט של הזכויות החברתיות תהיינה השלכות על תקציב המדינה, שכן הוא יחייב את הממשלה להקדיש את ההשקעה התקציבית הנדרשת למימוש מכסימלי של הזכויות החברתיות. לשם כך, תצטרך הממשלה לשנות את סדרי העדיפויות בהוצאותיה.

יחד עם זאת, חשוב להדגיש, שהחויבים בתחומים אלו מוגבלים מעצם טבעם ליכולת הכלכלית של המדינה ולכן מוצע לקבוע בסעיף 3(ב) כי "המדינה מחויבת לפיתוח ולקידום מתמשך של התנאים להבטחת מימושו של הזכויות החברתיות עד כדי מירב המקורות העומדים לרשותה ובאופן הדרגתי בהתאם ליכולתה הכלכלית".

בנוסף, אנו מציעים לקבוע איסור אפליה במימוש הזכויות ופסקת הגבלה המציבה תנאים לפגיעה בהן, בדומה לחוקי היסוד האחרים. משמעות הדבר היא **שלבית המשפט העליון תהיה את האפשרות להגיש סעד לאדם במקרה שזכויותיו החברתיות יופרו.**

מדוע נדרש חוק יסוד זכויות חברתיות?

בעקבות חקיקת חוקי היסוד: כבוד האדם וחירותו וחופש העיסוק נוצרה א-סימטריה בהגנה על הזכויות בישראל. חוקי היסוד הקיימים (ובפרט כפי שפורשו על ידי בית המשפט העליון) נתנו משקל מכריע לאינטרסים כלכליים וקנייניים, והזכות לכבוד שמעוגנת בהם לא פורשה ככוללת הגנה משמעותית על הזכויות החברתיות.

למעשה, כל זכויות האדם – האזרחיות, הפוליטיות, החברתיות והכלכליות – שוות בחשיבותן לקיומו של האדם וליכולתו לממש את עצמו ואת יכולותיו. כולן אף דורשות מן המדינה הגנה, מימוש וקידום, כיוון שלעולם תהיה לחברה, לבני האדם ולרשויות המדינה השפעה על יכולתם של בני האדם לממש כל אחת מהן. על מנת למנוע רושם כי בהתנגשות בין זכויות האדם מסוגים שונים, ניתנה הבכורה לזכויות אשר זכו להכרה חוקתית מפורשת, כמו זכות הקניין וחופש העיסוק – יש חשיבות, משפטית וחינוכית כאחת, לעגן את הזכויות החברתיות בחוק יסוד.

אנו קוראים לכם, כמו גם לכל הרשימות המועמדות לכנסת ה-20, לאמץ את היעד של חקיקת חוק יסוד: זכויות חברתיות וכלכליות במצעי הבחירות שלכם ובמסגרת היעדים החברתיים שלכם. התחייבות מסוג זה תבטא מחויבות לרצון הציבור, והגשמתה לאחר הבחירות תשלים סוף סוף את המשימה ההיסטורית של עיגון הזכויות החברתיות בחוק יסוד. בכך תיפתח הדרך להנהגת מדיניות של צמצום פערים ולא דרדורם לשיאים בינלאומיים; מדיניות של מחויבות המדינה לזכויות אזרחיה ולא להפקרתן; מדיניות של צדק חברתי ולא של הפרטה חסרת מעצורים.

בכבוד רב ובברכה,

דבי גילד-חיו, עו"ד
מקדמת מדיניות וחקיקה

טלי ניר, עו"ד
מנהלת מח' זכויות חברתיות כלכליות